

Sosioekonomisten syrjäytymisriskien kasautuminen vuonna 1977 syntyneillä nuorilla aikuisilla

ILARI ILMAKUNNAS & TIMO M. KAUPPINEN & LAURA KESTILÄ

Millaisia syrjäytymisriskipolkuja nuorilla aikuisilla esiintyy, ja mitkä tekijät vaikuttavat riskiin päätyä erilaisille syrjäytymisriskipoluille? Tutkimuksessa tarkastellaan sosioekonomisia syrjäytymisriskejä moniulotteisesti matalan koulutuksen, työttömyyden ja toimeentulotuen perusteella vuonna 1977 syntyneillä nuorilla aikuisilla. Kuinka yleisiä, pysyviä ja toistuvia ovat matala koulutus, toimeentulotuen saanti ja työttömyys?

.....

Johdanto

Nuori aikuisuus on keskeinen elämänvaihe sosiaalisen ja yhteiskunnallisen aseman määrittäjänä. Tällöin tyypillisesti irrottaudutaan lapsuudenkodista ja siirrytään koulutuksen, työn ja perheellistymisen kautta itsenäiseen elämään ja aikuisuuteen. Ongelmilla näissä erilaisissa siirtymä- ja nivelvaiheissa on usein suuri vaikutus tulevaisuuden sosioekonomiseen kehitykseen (esim. Järvinen & Vanttaja 2013), ja niillä on kauaskantoisia seurauksia nuoren aikuisen elämässä.

Niin julkinen kuin tieteellinenkin keskustelu nuorten ja nuorten aikuisten syrjäytymisestä on ollut runsasta (ks. esim. Myrskylä 2012; Notkola & al. 2013; Paananen & al. 2012; Palola & al. 2012; Työ- ja elinkeinoministeriö, 2012). Nuorilla työttömyys on yleisempää kuin muilla aikuisilla (Järvinen & Vanttaja 2005), ja alle 30-vuotiaat painottuvat perus- ja vähimmäisturvan saajis-
sa (Hannikainen-Ingman & al. 2012). Sosiaalisten seurausten lisäksi syrjäytymisellä on myös kansantaloudellista merkitystä muun muassa perustoimeentuloturvan kustannusten sekä menetettyjen työn arvonlisän ja verotulojen myötä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012).

Erityisesti perusasteen jälkeisen koulutuksen merkitystä esimerkiksi työmarkkinoille kiinnittymiseen on korostettu. Yksi suomalaisessa keskustelussa paljon käytetty nuorten syrjäytymisen määritelmä onkin työn ja koulutuksen ulkopuolella oleminen (esim. Myrskylä 2012). Tämä määritelmä keskittyy pitkälti sosioekonomiseen huono-osaisuuteen. Sen voi lisäksi nähdä olevan enemmänkin huono-osaisuuteen ja köyhyyteen johtava tekijä kuin varsinaista huono-osaisuutta. Osalla työn ja koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista voi olla jonkinlainen siirtymävaihe kesken tai nuorten arvovalinnat eivät tue lineaarista työuraa (Palola & al. 2012).

Syrjäytymisen käsite sisältää huono-osaisuuden eri ulottuvuuksien päällekkäisyyttä, mutta myös dynaamista prosessia, jossa huono-osaisuus kumuloituu (esim. Burchardt & al. 2002; Notkola & al. 2013). Rahallisten resurssien puutteiden ohella huono-osaisuudessa voi olla kyse muista elinolojen puutteista ja esimerkiksi sosiaalisiin suhteisiin liittyvästä huono-osaisuudesta (Heikkilä 1990). Huono-osaisuuden kasautumisen kannalta merkittävää on, että yksi ongelma saattaa altistaa muille ongelmille (Bäckman & Nilsson 2011). Syrjäytyminen saa usein alkunsa, kun huono-osaisuus kasautuu ja monimuotoistuu sekä heikentää ihmisen mahdollisuuksia hallita omaa elämäänsä (Berg & al. 2011). Näin huono-osaisuus saattaa

Kiitämme Turun yliopiston tutkijakoulua (UTUGS) ja Suomen Akatemian (SKIDI-KIDS-tutkimusohjelma 2013–2015, #264276) tutkimuksemme rahoittamisesta.

muodostaa kierteen, jossa useita hyvinvoinnin vaajeita alkaa kasautua samoille ihmisille (esim. Karvonen & Kestilä 2014).

Arviot syrjäytyneiden nuorten määrästä riippuvat siitä, mitä syrjäytymisen määritelmää on käytetty, mitä ikähaarukkaa on tarkasteltu ja kuinka pitkällä ajanjaksolla. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolisuuteen nojaavan määritelmän mukaan Suomessa on noin 50 000 syrjäytynyttä 15–29-vuotiasta, joista noin kaksi kolmesta on miehiä (Myrskylä 2012). Tämä arvio perustuu kuitenkin poikkileikkaustietoon eikä pidempään seurantaan. Suomessa on tehty vain muutamia tutkimuksia nuorten syrjäytymisestä koko nuoruuden tai nuoren aikuisuuden kattavalla seurantajaksolla (ks. Järvinen & Vanttaja 2013; Paananen & al. 2012), eikä koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevista nuorista ole riittävästi edustavilla aineistoilla tehtyjä pitkittäistutkimuksia. Moni tutkimus on keskittynyt ajanjaksoon 16 ja 20 ikävuoden välillä tai seuraamaan kyseisessä iässä syrjäytyneinä olleiden kehitystä (esim. Asplund & Vanhala 2014; Järvinen & Vanttaja 2013; Paananen & al. 2012). Tässä tutkimuksessa nuoria aikuisia seurataan pidempään ja tiiviimmin kuin aiemmissa tutkimuksissa.

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella sosioekonomisia syrjäytymisriskejä moniulotteisesti matalan koulutuksen, työttömyyden ja toimeentulotuen perusteella (vrt. Työ- ja elinkeinoministeriö 2012). Näiden syrjäytymisen riskitekijöiden kasautumista tarkastellaan vuonna 1977 syntyneillä 18-vuotiaasta 30-vuotiaaksi. Huomio ei ole vain ikäperiodin alku- ja loppuhetkessä, vaan tarkoitus on mallintaa sosioekonomista liikkuvuutta yli koko nuoren aikuisuuden huomioimalla kaikki ikävuodet ja selvittämällä, millaiset ovat tyypilliset syrjäytymisriskipolut. Tällaista tutkimusta ei ole aikaisemmin tehty Suomessa. Aikaisemmassa nuorten syrjäytymistä koskevassa tutkimuksessa on tarkasteltu etenkin koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämistä. Tässä tutkimuksessa tarkasteluun liitetään myös toimeentulotuki. Tämä laajentaa näkökulman myös taloudellisiin resursseihin.

Matala koulutustaso, työttömyys ja toimeentulotuki syrjäytymisen riskitekijöinä

Nuorten aikuisten elämään sisältyy tyypillisesti erilaisia siirtymiä: he muuttavat pois kotoa, aloittavat opiskelun, siirtyvät työelämään ja perustavat perheen (Shanahan 2000). Nämä siirtymät voivat vaikuttaa huono-osaisuusriskiin. Esimerkiksi Suomessa nuorilla aikuisilla on kansainvälisestikin vertaillen korkea köyhyysaste pitkälti siitä syystä, että kotoa muutetaan aikaisin (Aassve & al. 2013). Tässä tutkimuksessa tarkasteltavat riskitekijät liittyvät erityisesti siirtymään koulutuksesta työelämään.

Koulutuksen puutteen, työttömyyden ja toimeentulotuen saamisen voi työmarkkinoille kiinnittymisen näkökulmasta nähdä muodostavan eräänlaisen jatkumon. Tästä näkökulmasta koulutus on merkityksellinen erityisesti työmarkkinaresursseina: sen avulla yksilöllä on mahdollisuus itsenäiseen ja subjektiivisesti merkitykselliseen siirtymiseen työmarkkinoille (Heinz 2009). Työmarkkinoilla vaadittavan osaamistason kasvaessa matalasti koulutetut nuoret ovat riskiryhmässä ja haavoittuvia työttömyydelle. Työttömyys puolestaan voi erityisesti nuorilla helposti johtaa toimeentulotukeen turvautumiseen, koska nuoret työttömät ovat harvemmin oikeutettuja ansiosidonnaiseen työttömyyspäivärahaan eivätkä välttämättä edes työttömyyden perusturvaan. Nuoret joutuvatkin Pohjoismaissa yhä useammin turvautumaan viimesijaiseen toimeentuloturvaan, koska toimeentulo ei järjesty työnteon tai perheen kautta (Lorentzen & al. 2014). Täten toimeentulotuki kuvaa työttömien keskuudessa syvimpiä toimeentulo-ongelmia.

Edellä kuvattu jatkumo koulutuksen puutteesta toimeentulotuen saamiseen on toisaalta vain yksi tapa, jolla tässä tarkasteltavat riskitekijät voivat yhdistyä. Siirtyminen koulutuksesta työelämään on pitkittynyt ja monimutkaistunut (Furlong & Cartmel 2007), ja niin sanotut uudet sosiaaliset riskit, kuten yksinhuoltajuus, työssäkäyvien köyhyys, matala sosiaaliturvan taso ja pitkäaikaistyöttömyys (Taylor-Gooby 2004), voivat koskettaa myös muita kuin kouluttamattomia nuoria.

Vaikka suurin osa nuorista jatkaa nykyään opinnoissaan perusastetta pidemmälle, on toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen yleistä. Vuonna 1987 syntyneistä lähes viidesosalta puuttui perusasteen jälkeinen tutkinto viisi vuotta peruskou-

lun päättymisen jälkeen (Paananen & al. 2012). Nuorten osalta etenkin kouluttautumisen on osoitettu olevan huono-osaisuutta ehkäisevä tekijä (Kestilä 2008; Myrskylä 2012; Paananen & al. 2012; Sipilä & al. 2011). Vain perusasteen suorittaneet nuoret aikuiset ovat huono-osaisempia useilla hyvinvoinnin ulottuvuuksilla, joista keskeisimmät liittyvät toimeentuloon, työllistymiseen ja terveydentilaan. Ongelmat myös kasautuvat kouluttamattomille nuorille aikuisille. (Karvonen & Kestilä 2014.)

Koulutus selittää vahvasti nuorten aikuisten työttömyyttä ja sen kestoa (Sipilä & al. 2011). Nuoruudessa koetulla työttömyydellä voi olla puolestaan pitkäkestoisia vaikutuksia terveyteen, työuraan (Bell & Blanchflower 2011) ja jopa kuoleisuuteen (Berg & al. 2011). Myös huono-osaisuuden kasautuminen on työttömillä työllisiä yleisempää siten, että työttömillä on enemmän materiaalista puutetta, kokemuksia toimeentulo-ongelmista ja heikompi koettu terveys (Saikku & al. 2014).

Toimeentulon osalta ongelmia on erityisesti 18–24-vuotiailla, koska tätä vanhemmat ovat kouluttautuneempia ja useammin työllisiä (Kauppinen & Karvonen 2008). Toimeentulotuen kestoissa nimenomaan alle 20-vuotiaat erottuvat pitkällä tukikestolla, kun taas 20–29-vuotiailla toimeentulotukiasiakkuus on keskimääräistä lyhytkestoisempaa (Haapola 2004). Tutkimtoa vaille jääminen on yhteydessä toimeentulotuen saamiseen: niistä, jotka ovat 21-vuotiaana vailla perusasteen jälkeistä tutkimusta, yli puolet on saanut 18 vuotta täytettyään toimeentulotukea (Paananen & al. 2012). Toimeentulotuen saajilla on muuta väestöä enemmän taloudellisia vaikeuksia sekä ongelmia asumisessa, terveydessä ja elämänlaadussa (Hannikainen-Ingman & al. 2013).

Nuorena koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olleet päätyvät muuta väestöä useammin heikkoon työmarkkina-asemaan ja tulotaseen. Vuonna 1985 koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olleista 16–18-vuotiaista nuorista vakaalla työllä oli seuraavan noin viidentoista vuoden ajan noin kolmannes ja vuoden 1995 samanikäisistä ulkopuolella olleista noin puolet. (Järvinen & Vanttaja 2013.) Vuonna 2005 koulutuksen ja työn ulkopuolella olleista nuorista aikuisista 40 prosenttia oli yhä näiden ulkopuolella vuonna 2010 (Myrskylä 2012). Ryhmästä poistuminen viiden vuoden sisällä on yleisintä kaikkein nuorimmilla sekä naisilla. Tätä selittää muun mu-

assa aktiivisempi opiskelujen aloittaminen. (Myrskylä 2011.)

Hyvinvoinnin vajeilla on tapana kasautua. Suomalaisessa huono-osaisuustutkimuksessa on kuitenkin tyypillisesti keskitytty yhteen tai kahteen syrjäytymisen riskitekijään. Vähemmän on tutkimuksia, joissa tarkastellaan huono-osaisuustekijöiden kasautumista useamman ulottuvuuden mukaan (esim. Heikkilä 1990; Kauppinen & Karvonen 2008; Rintala & Karvonen 2003; Karvonen & Kestilä 2014), ja vielä vähemmän on tutkimuksia, joissa on tutkittu huono-osaisuuden tai syrjäytymisen riskitekijöiden kasautumista pitkitäisesti samoja ihmisiä seuraten (esim. Kainulainen 2006; Järvinen & Vanttaja 2013). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan syrjäytymisriskien kasautumista pitkitäisesti seuraamalla henkilöitä läpi nuoren aikuisuuden.

Tutkimusasetelma

Tutkimuskysymys

Tämän tutkimuksen tavoitteena on a) selvittää matalan koulutuksen, toimeentulotuen saannin ja työttömyyden yleisyyttä sekä näiden riskitekijöiden pysyvyyttä ja kasautumista nuorilla aikuisilla 18-vuotiaasta 30-vuotiaaksi sekä b) määritellä erilaisia syrjäytymisriskipolkujen tyyppejä ja selvittää, miten sukupuoli, syntymävaltio, aikainen kotoa muutto ja perusasteen jälkeisen tutkimuksen puuttuminen vaikuttavat näille poluille sijoittumiseen.

Syrjäytymisen polkujen määrittelyssä keskitytään työttömyyden ja toimeentulotuen kokemiseen, sillä koulutuksessa ei esiinny samankaltaista vaihtelua kuin näissä syrjäytymisriskeissä. Tästä syystä matalaa koulutusta käytetään lähinnä syrjäytymisriskipoluille päättymistä selittävänä tekijänä. Polkuihin sijoittumisen analysoinnissa keskitytään nuoreen aikuisuuteen 20–30 ikävuoden välillä, koska taustatekijöistä kotoa muuttaminen ja perusasteen jälkeisen tutkimuksen puuttuminen eivät vielä 18 vuoden iässä erottele merkittävästi nuoria aikuisia.

Aineisto

Tutkimuksen aineisto perustuu Tilastokeskuksessa muodostettuun pitkitäisrekisteriaineistoon (sopimusnumero TK-52-598-10), josta käytetään 25 prosentin otosta vuonna 1977 syntyneistä. Tämä syntymäkohortti valittiin, koska sitä voitiin ai-

neiston avulla seurata 30 ikävuoteen asti. Tarkasteluun on valittu ne Suomessa tai muualla vuonna 1977 syntyneet, jotka ovat asuneet 18-vuotiaasta 30-vuotiaaksi Suomessa. Täten analyysissä ei ole mukana tarkastelujakson aikana Suomeen tai Suomesta muuttaneita tai kuolleita. Esimerkiksi maahanmuuttajista mukana ovat vain vuoteen 1995 mennessä Suomeen muuttaneet. Vuonna 1977 syntyneitä oli aineistossa kaiken kaikkiaan 17 847, joista 15 611:llä oli tietoja jokaiselta tarkasteltavalta vuodelta 18 ikävuodesta eteenpäin ja 15 687:llä 20 ikävuodesta eteenpäin. Ikä on määritelty seurantavuoden ja syntymävuoden erotuksena. Osohenkilöiden tulo-, koulutus-, työ- ja muita sosioekonomisia tietoja on yhdistetty aineistoon vuodesta 1991 eteenpäin.

Muuttujat

Syrjäytymisriskiä kuvaavat muuttujat

Koulutus perustuu tietoon korkeimmasta suorituksesta tutkinnosta. Matalasti koulutetuiksi määritellään ne, jotka eivät ole suorittaneet perusasteen jälkeistä tutkintoa.

Työttömyyttä mitataan käyttämällä rekistereistä saatavaa tietoa työttömyyskuukausista. Tämä edellyttää, että nuori aikuinen on itse rekisteröitynyt työttömäksi työnhakijaksi. Työttömyyttä kokeneiksi katsotaan tässä tutkimuksessa ne, jotka ovat kokeneet yli kolme kuukautta työttömyyttä kalenterivuoden aikana. Koska suuri osa nuorten päätyvistä työttömyysjaksoista on lyhyitä, voidaan rajaamalla pois kaikista lyhimmat työttömyyskokemukset keskittyä eniten syrjäytymisriskissä oleviin nuoriin. Piilotyöttömyyttä ei kyetä tarkastelemaan tässä tutkimuksessa. Piilotyöttömillä tarkoitetaan heitä, jotka haluaisivat työtä tai olisivat valmiita työskentelemään, mutta eivät ole rekisteröityneet työttömiksi työnhakijoiksi.

Toimeentulotukitiedot perustuvat tukikuukausien lukumäärään kalenterivuoden aikana. Toimeentulotuen laskennassa huomioidaan kaikki kotitalouden jäsenet, joten syrjäytymisriskissä olevaksi lasketaan nuori aikuinen sillä perusteella, että hän tai hänen puolisonsa on saanut toimeentulotukea. Vanhempien saama toimeentulotuki ei näy nuoren saamana toimeentulotukea, koska vanhempien luona asuva 18 vuotta täyttänyt katsotaan toimeentulotuessa omaksi kotitaloudeksi. Koska etenkin nuoret voivat esimerkiksi opiskelulukukausien välissä saada lyhyitä jaksoja toimeentulotukea, käytetään toimeentulotuen osalta kolmen kuukauden rajaa samaan tapaan

kuin työttömyyden osalta. Toimeentulotuen osalta tulee muistaa, että sen alikäyttö on yleistä (Kuivalainen 2007). Käytetyt toimeentulotukitiedot eivät kerro sitä, kuinka moni olisi ollut tukeen oikeutettu.

Koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevaksi henkilö katsotaan, mikäli 1) hänellä ei ole perusasteen koulutuksen jälkeistä tutkintoa ja 2) työttömyyskuukausia on 12 kalenterivuoden aikana tai henkilöllä ei ole lainkaan ansiotuloja ja 3) hän ei ole vuoden lopussa työllinen eikä opiskelija.¹ Määritelmä on pyritty saamaan mahdollisimman lähelle aikaisemmissa tutkimuksissa käytettyä nuorten syrjäytymisen määrittelyä (vrt. esim. Myrskylä 2012). Ansiotulot perustuvat verottajalla olevaan tietoon henkilön tuloista vuoden aikana.

Taustamuuttujat

Eri taustatekijöistä muodostettiin kaksiluokkaisia muuttujia. Kotoa muuttamista tarkastellaan perheaseman perusteella. Mikäli henkilö on ollut 20-vuotiaana perheeseen kuulumaton tai perheen päämies tai puoliso, hänen katsotaan muuttaneen vanhempiensa luota pois. Syntymävaltiota kuvaavassa muuttujassa erotellaan yhteen luokkaan Suomessa syntyneet ja toiseen luokkaan muualta syntyneet. Koulutusta käytetään osassa analyysissä myös taustamuuttujana ja tällöin matala koulutus määritellään siten, että mikäli henkilöllä ei 20-vuotiaana ole ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa, hän määrittyy matalasti koulutetuksi.

Menetelmät

Syrjäytymisen riskitekijöiden kehittymistä ja kasautumista nuoren aikuisen elämänculussa tarkastellaan siirtymätaulukoiden ja sekvenssikuvien avulla.² Siirtymätaulukoiden avulla selvitetään, kuinka moni niistä nuorista aikuisista, jotka olivat seurannan alussa syrjäytymisriskissä, olivat yhä syrjäytymisriskissä myöhemmän ajankohdassa (taulukot 2 ja 3). Tarkastelu tapahtuu kaikille ikävuosille 18-vuotiaasta 30-vuotiaaksi. Tarkastelut tehdään erikseen kullekin tutkimuksen syrjäytymisriskitekijälle.

1 Pääasiallinen toiminta perustuu tiedolle vuoden viimeiseltä viikolta. Aikaisemmat havainnot ovat osoittaneet, että tämä tieto on huono indikaattori koulutuksessa olemiselle, sillä monet muuten päätoimiset opiskelijat tekevät silloin ansiotöitä (Asplund & Vanhala 2013). Tässä tutkimuksessa tämä ei ole ongelmallista, sillä työlliset ja opiskelijat sijoittuvat samaan ei-syrjäytyneiden luokkaan.

2 Sekvenssianalyysi on tehty STATA-ohjelmistolla (Brzinsky-Fay & al. 2006).

Sekvenssikuvioiden avulla tarkastellaan yksittäisten henkilöiden syrjäytymisriskien kokemista kunakin ikävuonna. Niillä kuvataan erikseen työttömyyttä ja toimeentulotuen saamista (kuvio 1) sekä toimeentulotuen saamista koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olemisen perusteella 20-vuotiaana (kuvio 2).

Lopuksi erilaiset nuorten syrjäytymisriskiurat ryhmitellään sekvenssianalyysin avulla klustereihin eli samankaltaisten urien muodostamiin ryhmisiin (taulukko 4). Näistä klustereista puhutaan polkutyypeinä. Analyysissa muodostuneille polkutyypeille päätymistä selitetään multinominaalisen logistisen regressioanalyysin avulla (taulukko 5). Menetelmällä selvitetään, miten eri taustatekijät selittävät poluille päätymistä. Raportoivat selittävien muuttujien vaikutukset kuvaavat muuttujien yhteyttä kullekin muulle polulle päätymiseen verrattuna päätymiseen polulle, jossa syrjäytymisriskiä koetaan vain vähän tai vain lyhytaikaisesti. Kaikki selittävät tekijät on mitattu joko ennen polkua tai polun alussa. Niiden yhteyksiä tietylle polulle päätymiseen kuvataan *odds ratio*-kertoinin (vetosuhteet), jolloin yli yhden olevat arvot tarkoittavat, että kyseinen selittävän muuttujan luokka on yhteydessä suurempaan todennäköisyyteen päätyä kyseiselle polulle vertailuryhmänä olevan polun tai polkujen sijaan kuin selittävän muuttujan vertailuluokassa.

Sekvenssianalyysi

Sekvenssianalyysi sopii hyvin erilaisten elinkaaren polkujen ja transitioiden kuvaamiseen (Aisenbrey & Fasang 2010; Brzinsky-Fay & Kohler 2010), ja sitä onkin käytetty kuvaamaan muun muassa nuorten työmarkkinoille kiinnittymistä (esim. Asplund & Vanhala 2014).

Sekvenssikuviot kuvaavat graafisesti kokonaisia yksittäisten henkilöiden elinkaaren jaksoja. Sekvenssit koostuvat yksittäisiä ajankohtia kuvaavista tiloista, esimerkiksi tässä tutkimuksessa ”työtön” tai ”sai toimeentulotukea”. Yksi tai useampi saman tilan peräkkäinen esiintyminen muodostaa episodin. Erilaiset episodit yhdessä muodostavat sekvenssin. Jokaiselle nuorelle aikuiselle muodostetaan sekvenssianalyysissa jono syrjäytymisriskien osalta siten, että kukin jonon arvo kuvaa nuoren tilannetta yhtenä vuotena.³ Yksilöllisistä urista tai sekvensseistä voidaan kuvioiden avulla et-

siä säännöllisyyksiä tai eroavaisuuksia ja paikantaa muutosten ajoittumista syrjäytymisriskien kehityksen osalta.

Erilaisten sekvenssien suuri määrä tiivistetään tyyppillisiin polkutyyppeihin sekvenssien samankaltaisuuden perusteella. Tämä tehdään laskemalla aluksi sekvenssien samankaltaisuutta kuvaava etäisyysmatriisi. Tässä tutkimuksessa tähän käytettiin sekvenssianalyysissa vakiintunutta *optimal matching* -menetelmää (OM).⁴ Lopuksi klusterianalyysin avulla yhdistetään samankaltaisia sekvenssejä polkutyypeiksi.

Tulokset

Syrjäytymisen riskitekijöiden esiintyvyys vuonna 1977 syntyneillä nuoren aikuisuuden aikana
Taulukossa 1 on kuvattu syrjäytymisen riskitekijöiden yleisyys vuonna 1977 syntyneillä ikävuosina 18–30. Ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien väestöosuus laskee, kun lähestytään 30:tä ikävuotta. Erityisen nopeaa lasku on luonnollisesti lähellä 20:tä ikävuotta, jolloin valtaosa ikäluokasta suorittaa tutkinnon. 18-vuotiaana 87 prosentilla otoshenkilöistä ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa. Sen sijaan 20-vuotiaista enää 18 prosentilla puuttui tutkinto. Lasku kuitenkin tasaittuu 23 ikävuoden jälkeen, jonka jälkeen kovinkaan moni ei enää hanki perusasteen jälkeistä tutkintoa.

Myös työttömyys (yli kolme kuukautta kalenterivuoden aikana) laskee 30:tä ikävuotta lähestyttäessä. Työttömyyden osalta lasku ei ole kuitenkaan suoraviivaista. Esimerkiksi 18 ja 20 ikävuoden välillä työttömyyttä kokeneiden osuus nuorista aikuisista kasvaa vajaan 11 prosentista 16,5 prosenttiin. Tätä selittää se, että moni nuori on juuri suorittanut toisen asteen tutkinnon eikä ole vielä löytänyt opiskelupaikkaa tai vakiinnuttanut asemaansa työmarkkinoilla. Myös ikävuosien 24 ja 27 välillä työttömyyskokemukset yleistyivät vuonna 1977 syntyneillä.

Toimeentulotuen saannin (yli kolme kuukautta kalenterivuoden aikana) yleisyys laskee selväs-

4 OM-metodissa on määriteltävä ”kustannukset” eri tilojen muutoksille, jotta voidaan laskea tarvittava muutosten (vaihto tai lisäys) määrä. Tämän artikkelin analyyseissa sekvenssin huono-osaisuustilan lisäys- tai poistokustannus (indel cost) on ollut yksi. Vaihtamiskustannus muutokselle yhtäaikaisesta toimeentulotuen saamisesta ja työttömyydestä tilaan, jossa ei koeta huono-osaisuutta (tai päinvastoin), on ollut neljä. Muut vaihtamiskustannukset ovat olleet kaksi.

3 Esimerkiksi 11 vuoden jono 0,0,1,1,1,1,1,1,1,0,0, jossa 0 viittaa ei-huono-osaisuuteen ja 1 syrjäytymisriskiin.

Taulukko 1. Syrjäytymisen riskitekijöiden esiintyvyys eri ikävuosina vuonna 1977 syntyneillä, %.

Vuosi	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ikä	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Perusaste	87,0	28,9	18,4	15,7	14,3	13,3	12,7	12,2	11,7	11,4	11,0	10,7	10,5
Työttömyys (>3kk)	10,7	14,9	16,5	16,2	13,5	11,3	10,3	10,8	10,8	11,1	10,7	9,1	7,9
Toimeentulotuen saanti (>3kk)	5,0	11,5	14,6	12,4	10,1	8,6	7,7	7,6	6,4	5,8	5,2	4,6	4,5
Koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella	4,2	4,1	3,9	3,5	3,5	3,6	3,2	3,1	3,0	3,1	3,1	2,9	2,8

ti nuoren aikuisuuden aikana. Kun 20-vuotiaista lähes 15 prosenttia on saanut yli kolme kuukautta toimeentulotukea, 30-vuotiailla vastaava osuus on alle viisi prosenttia. Kuitenkin 20-vuotiaana toimeentulotukea saa lähes 10 prosenttiyksikköä suurempi osuus nuorista kuin 18-vuotiaana.⁵ Korkeimmat toimeentulotukiasteet ovat 19–23 vuoden iässä.

Koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olemisen yleisyys laskee hitaasti nuoren aikuisuuden aikana. 30-vuotiaista on reilun prosenttiyksikön verran vähemmän koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella kuin 18- tai 20-vuotiaista.

Syrjäytymisen riskitekijöiden pysyvyys ja toistuvuus

Taulukoissa 2 ja 3 on esitetty siirtymätaulukot koskien matalaa koulutusta, työttömyyttä, toimeentulotuen saantia ja koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olemista. Taulukossa 2 tarkastellaan näiden syrjäytymisriskien pysyvyyttä analysoimalla niitä henkilöitä, jotka ovat seurannan aloituksesta kuhunkin ikävuoteen asti pysyneet kyseisessä tilassa. Taulukossa 3 tarkastellaan syrjäytymisriskien toistuvuutta pitämällä tarkastelussa mukana myös ne, jotka kokevat vuosien välillä siirtymistä pois syrjäytymisriskistä.⁶ Matalaa koulutusta on tarkasteltu vain pysyvyyden osalta. Koulutuksen suhteen tarkastellaan vain ajanjaksoa 20 ikävuodesta 30 ikävuoteen, koska perusasteen

jälkeisen tutkinnon puuttuminen on vielä 19-vuotiaana varsin yleistä. Siirtymätaulukoissa arvo 100 kuvaa niitä, jotka ovat syrjäytymisriskissä tarkastelun alussa. Arvon 100 oikealla puolella olevat luvut kertovat, kuinka suuri osuus näistä oli kyseisten ikävuosien kohdalla huono-osainen.

Matalan koulutuksen (ei perusasteen jälkeistä tutkintoa) osalta nähdään, että se on luonteeltaan melko pysyvää nuoren aikuisuuden aikana (taulukko 2). Niiltä, joilta puuttui perusastetta korkeampi koulutus 20-vuotiaana, lähes 60 prosentilla puuttui sellainen koulutus vielä 30-vuotiaana. 24-vuotiaana ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevista vain vajaa 20 prosenttia suoritti tutkinnon ennen 30:tä ikävuotta.

Työttömyyttä kokevien osuus laskee selvästi etenkin ensimmäisenä seurantavuonna. Alle 25-vuotiaista työttömistä noin 45 prosenttia kokee työttömyyttä vielä seuraavana vuonna ja 25–29-vuotiaista runsaat 50 prosenttia (taulukot 2 ja 3). 18-vuotiailla työttömyys toistuu tämän jälkeen selvästi yleisemmin kuin työttömyyttä 19–22-vuotiaana kokeneilla (taulukko 3). Useammankaan kuukauden työttömyys nuorena ei yleensä merkitse ajautumista jatkuvaan työttömyyskierteeseen. Vähintään seitsemänä peräkkäisenä vuonna työttömyyttä kokeneiden osuus vaihtelee 18–24-vuotiailla seurannan aloituksesta riippuen kolmesta seitsemään prosenttiin työttömyyttä seurannan alussa kokeneista (taulukko 2).

Myös toimeentulotuen saaminen on luonteeltaan melko ohimenevää nuorilla aikuisilla. Nuoren aikuisuuden aikana toimeentulotuen kestossa ja toistuvuudessa on havaittavissa laskeva trendi. 18- ja 19-vuotiailla toimeentulotuen saamisen uusiutuminen on todennäköistä; 18-vuotiaista toimeentulotuen saajista yli 70 prosenttia saa tukea

5 18-vuotiaiden osalta on huomioitava, että nuoret ovat olleet vielä 17-vuotiaita osan siitä kalenterivuodesta, jolloin he täyttivät 18 vuotta, ja vanhemmilla on tällöin ollut vielä elatusvelvollisuus.

6 Liitetaulukot 1 ja 2, joissa ovat siirtymätaulukot kaikilla lähtöikävuosilla ikävuosien 18–30 aikana, löytyvät osoitteesta www.julkari.fi.

Taulukko 2. Siirtymätaulukko syrjäytymisriskitekijöiden pysyvyydestä eri ikävuosina, %.¹

Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa														
	N	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		
20	2 916	100	86	78	73	69	66	64	62	60	58	57		
21	2 495		100	91	85	81	78	75	73	70	68	67		
22	2 278			100	93	89	85	82	80	77	75	73		
24	2 017					100	96	92	90	87	84	82		
26	1 862							100	97	94	91	89		
28	1 751									100	97	95		
Työttömyys (yli kolme kuukautta)														
	N	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
18	1 662	100	52	26	15	9	6	4	3	2	2	1	1	1
19	2 328		100	43	23	13	8	5	3	2	2	2	1	1
20	2 579			100	43	23	14	8	6	4	3	3	2	1
21	2 450				100	44	24	13	9	6	5	4	3	2
22	2 112					100	46	23	15	10	7	6	5	3
24	1 613							100	51	30	19	14	10	7
26	1 691									100	56	35	23	15
28	1 677											100	53	30
Toimeentulotuki (yli kolme kuukautta)														
	N	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
18	783	100	73	50	33	23	16	12	10	8	6	5	4	3
19	1 792		100	62	37	25	17	13	11	8	7	5	4	4
20	2 284			100	51	31	21	15	12	9	7	5	4	4
21	1 934				100	53	33	24	19	13	11	8	7	5
22	1 569					100	54	37	28	20	16	12	10	8
24	1 209							100	65	42	30	22	18	15
26	996									100	61	40	30	24
28	805											100	62	44
Koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella														
	N	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
18	660	100	47	26	20	17	15	13	12	11	11	10	10	9
19	641		100	47	31	24	20	17	15	14	13	12	12	11
20	614			100	52	37	30	25	22	19	17	16	16	15
21	545				100	62	47	37	33	28	25	23	22	21
22	548					100	70	54	44	37	33	30	29	27
24	506							100	71	56	48	43	39	36
26	474									100	77	63	54	48
28	485											100	77	65

¹Taulukon luvut on laskettu niille, jotka asuivat Suomessa kaikkina taulukon tarkasteluvuosina.

myös seuraavana vuonna. Tulos on samansuuntainen kuin aikaisempi havainto, jonka mukaan 18–19-vuotiaat pysyvät toimeentulotuen piirissä muita pidempään (Kauppinen & al. 2013). 20 ikävuodesta eteenpäin toimeentulotukea saa seuraavana vuonna noin puolet, ja lähempänä 30:tä ikävuotta vastaava osuus on noin 60 prosenttia. 20-

tai 21-vuotiaana toimeentulotukea yli kolme kuukautta saaneista alle viidennessä saa sitä 30-vuotiaana (taulukko 3) ja noin neljä prosenttia 20-vuotiaana tukea saaneista on saanut sitä joka vuosi 30-vuotiaaksi asti (taulukko 2). Riski toimeentulotuen saannin pysyvyyteen kasvaa iän myötä.

Koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolel-

la oleminen on hieman pysyvämpää kuin työttömyys ja toimeentulotuen saaminen. 18–20-vuotiaana koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevista 30–40 prosenttia oli 25-vuotiaana ja noin kolmannes vielä 30-vuotiaanakin koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella (taulukko 3). Jatkuvasti koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella 30-vuotiaaksi saakka on 18-vuotiaista koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olleista ollut kuitenkin vajaa 10 prosenttia ja 20-vuotiaista noin 15 prosenttia (taulukko 2). Muiden syrjäytymisriski-indikaattorien tapaan koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella oleminen pitkittyy iän myötä. Pysyvyyttä selittää pitkälti se, että perusasteen jälkeisen tutkinnon hank-

kiminen muuttuu iän myötä yhä epätodennäköisemmäksi.

Syrjäytymisriskien polut nuorilla aikuisilla

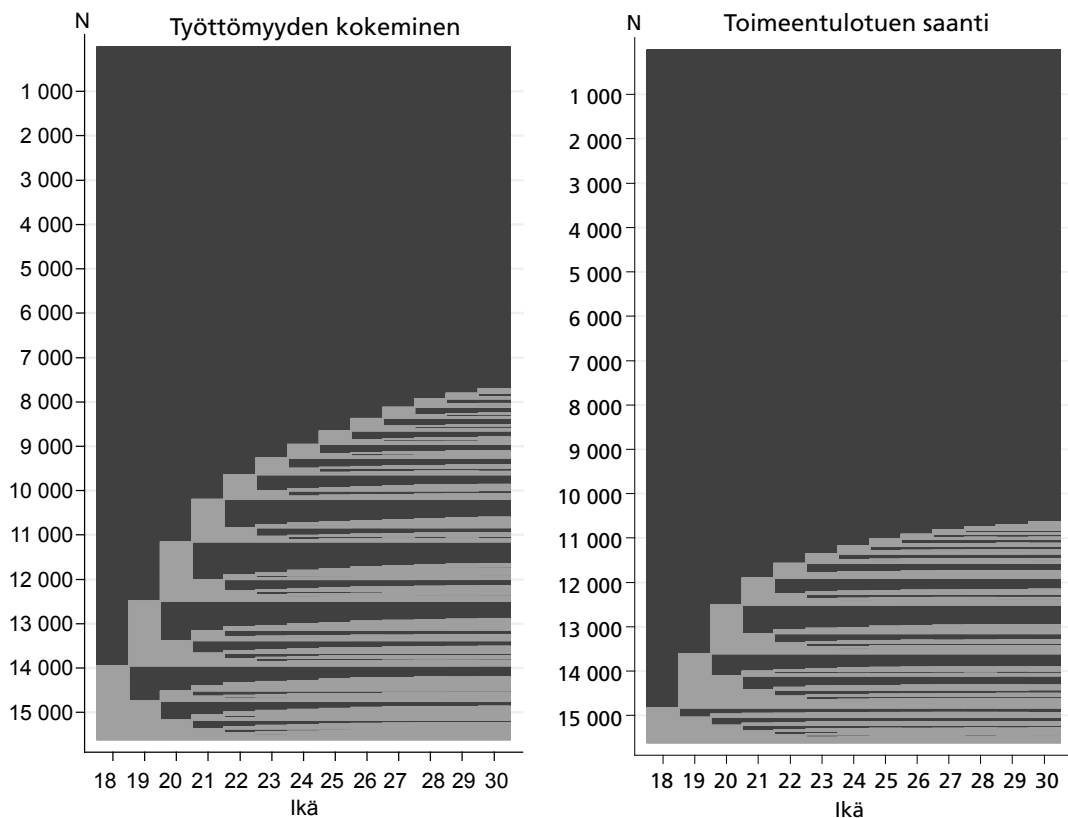
Edellinen tarkastelu keskittyi niihin nuoriin aikuisiin, jotka olivat kokeneet syrjäytymisen riskitekijöitä eri ikävuosina. Seuraavassa huomioidaan myös ne, jotka eivät ole syrjäytymisriskissä, sekä liikkuminen riskitekijöistä pois tai sisään seurantajakson aikana. Tätä liikkuvuutta kuvataan sekvenssikuvioiden ja tunnuslukujen avulla.

Sekvenssikuviot kuvaavat aineiston henkilöiden syrjäytymisriskien kokemista. Kuvioissa on pinottu päällekkäin yksittäisten henkilöiden sekvenssit, joissa vaaleampi sävy kuvaa riskitekijän esiintymis-

Taulukko 3. Siirtymätaulukko syrjäytymisriskitekijöiden toistuvuudesta eri ikävuosina, %.¹

Työttömyys (yli kolme kuukautta)														
	N	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
18	1 662	100	52	41	35	32	28	25	29	29	29	25	23	21
19	2 328		100	43	37	30	25	22	23	23	23	22	18	17
20	2 579			100	43	32	26	24	24	24	23	23	19	17
21	2 450				100	44	31	25	25	23	23	24	20	18
22	2 112					100	46	32	30	28	28	27	23	19
24	1 613							100	51	38	35	33	30	26
26	1 691									100	56	43	35	30
28	1 677											100	53	38
Toimeentulotuki (yli kolme kuukautta)														
	N	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
18	783	100	73	59	47	37	33	31	29	25	20	20	18	17
19	1 792		100	62	46	36	30	27	26	22	19	18	16	15
20	2 284			100	51	38	32	27	27	22	20	18	16	15
21	1 934				100	53	41	35	32	27	24	22	19	19
22	1 569					100	54	44	40	32	29	25	24	23
24	1 209							100	65	49	42	35	32	31
26	996									100	61	47	42	40
28	805											100	62	51
Koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella														
	N	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
18	660	100	47	38	36	37	28	36	34	32	34	33	32	31
19	641		100	47	37	36	35	33	31	30	30	29	29	27
20	614			100	52	45	43	39	39	39	39	38	36	33
21	545				100	62	55	49	46	45	46	47	43	41
22	548					100	70	59	54	53	52	53	49	48
24	506							100	71	63	60	60	56	55
26	474									100	77	70	64	65
28	485											100	77	70

¹Taulukon luvut on laskettu niille, jotka asuivat Suomessa kaikkina taulukon tarkasteluvuosina.

Kuvio 1. Sekvenssikuviot työttömyyden kokemisesta ja toimeentulotuen saannista nuoren aikuisuuden aikana iän mukaan. (Vaaleampi sävy = työttömyyttä tai toimeentulotukea yli kolme kuukautta kalenterivuoden aikana.)

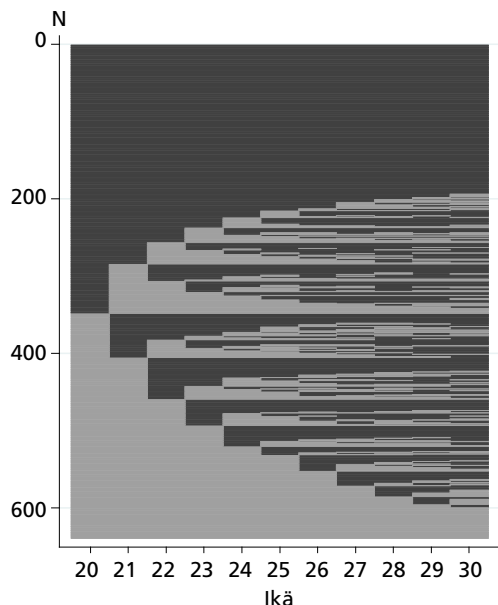
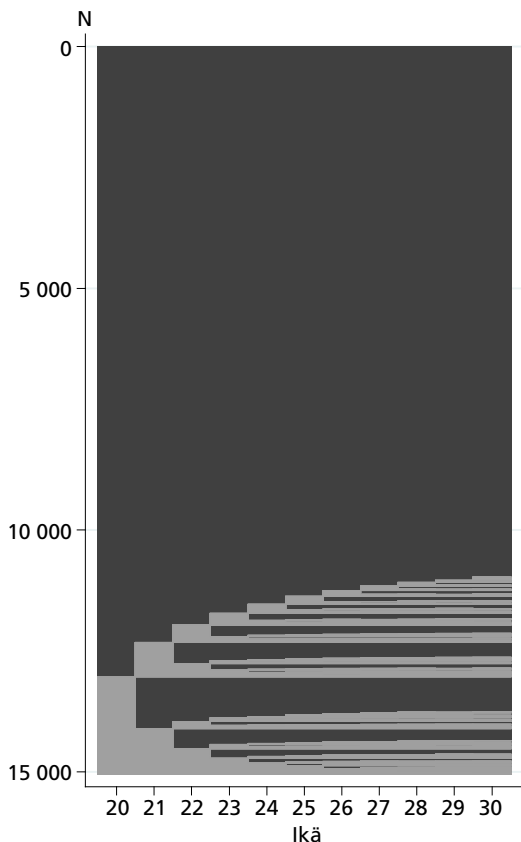
tä kunakin ikävuotena. Y-akselilla oleva tieto kuvaa tapausten lukumäärää otoksessa. Kuviossa 1 on sekvenssikuviot työttömyyden kokemiselle ja toimeentulotuen saannille. Koulutukselle ei esitetä vastaavaa kuviota, koska koulutustasossa tapahtuu muutoksia käytännössä vain ylöspäin. Tämän jälkeen vertaillaan koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella 20-vuotiaana olleiden ja samankäisten perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden tai opiskelemissa tai työmarkkinoilla olleiden toimeentulotukisekvenssejä (kuvio 2).⁷

Noin 45 prosenttia vuonna 1977 syntyneistä koki yli kolme kuukautta työttömyyttä kalenterivuoden aikana jossain vaiheessa nuorta aikuisuutta (noin 76 prosenttia vähintään yhden kuukauden). Ensimmäisiä työttömyyskokemuksia koeaan eniten 18–22-vuotiaana. Työttömyyttä kuvaava sekvenssikuvio vahvistaa käsitystä siitä, et-

tä työttömyydestä ei välttämättä seuraa pitkäkestoinen työttömyysjakso. Reilu 15 prosenttia nuorista aikuisista on ollut yhden vuoden aikana työttömänä (ilman aikaisempia työttömyyskokemuksia) kokematta enää sen jälkeen työttömyyttä nuoren aikuisuuden aikana. Noin viisi prosenttia kokee kahden vuoden perättäisen työttömyysjakson eikä tämän lisäksi muita työttömyyskokemuksia. Työttömyyden lyhytaikaisuudesta kertoo myös se, että vain reilu kolme prosenttia otoshenkilöistä on kokenut neljän tai useamman peräkkäisen vuoden aikana työttömyyttä (pidemmän kuin kolmen kuukauden jakson).

Vajaat 30 prosenttia otoshenkilöistä sai yli kolme kuukautta toimeentulotukea kalenterivuoden aikana jossain vaiheessa seuranta-aikana (noin 56 prosenttia ainakin yhden kuukauden). Monella toimeentulotukikokemukset sijoittuvat nuoren aikuisuuden alkuvaiheisiin. Sekvenssikuvio vahvistaa kuvaa siitä, että toimeentulotuki on luonteeltaan pysyvämpää kuin työttömyys. Suurempi pysyvyys liittyy kuitenkin vain vähintään kuusi vuotta kestäviin episodeihin. Kolmen tai use-

⁷ Kuviossa 2 alkaen artikkelin analyysissä nuoren aikuisuuden tarkasteluajanjakso on 20 ikävuodesta 30 ikävuoteen, koska poluille sijoittumisen tarkastelussa käytetään taustamuuttujana perusasteen jälkeistä tutkinnon suorittamista, minkä tarkasteleminen on järkevää vasta 20 ikävuodesta eteenpäin.

Kuvio 2. Toimeentulotuen saannin polut niiden osalta, jotka olivat suorittaneet perusasteen jälkeisen tutkinnon tai olivat opiskelijoita tai työmarkkinoilla 20-vuotiaana (vasen kuvio) sekä niiden osalta, jotka olivat koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella 20-vuotiaana (oikea kuvio). (Vaaleampi sävy = toimeentulotukea yli kolme kuukautta kalenterivuoden aikana).

amman vuoden pituisen toimeentulotukiketjun on kokenut reilu kolme prosenttia otoshenkilöistä ja kahdeksan vuotta tai pidemmän ketjunkin vielä vajaa kaksi prosenttia. Pysyvämmät toimeentulopolut ovat siis harvinaisia, mutta nuorista aikuisista erottuu pieni joukko, joka on vuosittain useita kuukausia toimeentulotuen varassa. Kuviossa 2 nähdään, että koulutukseen ja työmarkkinoille kiinnittyminen selittää toimeentulotuen pitkiä ketjuja. Toimeentulotuen saaminen on koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevilla selvästi muita tyypillisempää ja pitkäkestoisempaa.

Syrjäytymisriskipolut ja niille sijoittumista enustavat tekijät

Polkutyyppit

Seuraavaksi tarkastellaan tyypillisiä työttömyyden ja toimeentulotuen saannin perusteella muodostuvia polkuja. Polkujen muodostamisessa on käytetty neliluokkaista muuttujaa (ei huono-osaisuutta, työttömyyttä, toimeentulotukea, työttömyyden ja toimeentulotuen kasautumista). Polut on ryhmitelty sekvenssianalyysia hyödyntäen kuuteen eri ryhmään käyttäen aineistona kaikkia ni-

tä otoshenkilöitä, joilla oli tietoa kaikilta ikävuosilta 20 ikävuodesta 30 ikävuoteen. Ryhmittelyssä päädyttiin kuuteen polkuun, koska näiden väliset erot olivat tulkinnallisesti selkeitä, ja valinnassa hyödynnettiin myös indeksi-arvoja, jotka kuvaavat sitä, kuinka hyvin ryhmät erottuvat toisistaan. Polut nimettiin seuraavasti: 1) ei lainkaan tai lyhytaikaista huono-osaisuutta, 2) työttömyyspolku, 3) työttömyyttä nuoren aikuisuuden lopussa, 4) toimeentulotukipolku, 5) toimeentulotukea tai kasautumista nuoren aikuisuuden alussa ja 6) kasautumispolku.

Taulukossa 4 on kuvattu sekvenssianalyysissa muodostuneet polut ja näitä polkuja koskevia tunnuslukuja. Tyypillisin tila-sarake kuvaa poluilla useimmiten esiintyvää ulottuvuutta (ei huono-osainen, työtön, toimeentulotuen saaja ja työttömyyden ja toimeentulotuen kasautuminen). Episodeja keskimäärin-sarake kuvaa, kuinka paljon siirtymiä tilasta toiseen kullakin polulla ilmenee. Karkeasti jaoteltuna polkutyypeistä voi erottaa kolme ryhmää. Ensimmäinen on ”ei lainkaan tai lyhytaikaista huono-osaisuutta”-polku. Toisen muodostavat ”työttömyyspolut” ja kolmannen

Taulukko 4. Syrjäytymisriskipolut nuorilla aikuisilla.

Syrjäytymisriskipolku	N	Osuus otos- henkilöistä, %	Tyypillisin tila	Episodeja keskimäärin
Ei lainkaan tai lyhytaikaista huono-osaisuutta (1)	12 250	78,1	Ei huono- osaisuutta	1,9
Työttömyyspolku (2)	873	5,6	Ei huono- osaisuutta	4,8
Työttömyyttä nuoren aikuisuuden lopussa (3)	920	5,9	Ei huono- osaisuutta	4,7
Toimeentulotukipolku (4)	232	1,5	Toimeentulotuki	5,5
Toimeentulotukea tai kasautumista nuoren aikaisuuden alussa (5)	743	4,7	Ei huono- osaisuutta	5,1
Kasautumispolku (6)	669	4,3	Kasautuminen	5,8
Koko aineisto	15 687	100	Ei huono- osaisuutta	2,6

”toimeentulotuki- ja kasautumispolut”.

Suurin ryhmä koostuu pääosin osin niistä nuorista aikuisista, jotka eivät kokeneet työttömyyttä tai toimeentulon saamista kolmea kuukautta kauempaa minään vuonna ikävuosien 20 ja 30 välillä. Suurin osa otoshenkilöistä sijoittui tälle polulle (78 %). Ryhmässä on myös melko paljon niitä, jotka kokivat työttömyyttä, toimeentulotukea tai kasautumista yhtenä vuotena. Jonkin verran on myös sellaisia nuoria aikuisia, jotka kokivat syrjäytymisriskiä hyvin epäsäännöllisesti eivätkä täten sijoittuneet muihin ryhmiin.

Kaksi seuraavaa polkua liittyvät työttömyyteen. Etenkin seurannan alkuvaiheisiin painottuvan työttömyyden polulla on 5,6 prosenttia otoshenkilöistä. Tämä ryhmä pitää sisällään myös niitä, jotka kokevat pitkiä työttömyysjaksoja läpi nuoren aikuisuuden. Loppuvaiheessa nuorta aikuisuutta työttömyyttä kokevien polulle sijoittuu 5,9 prosenttia otoshenkilöistä. Runsaasta työttömyyden esiintymisestä huolimatta tyypillisin tila näillä poluilla on se, ettei koe huono-osaisuutta.

Kolme muuta polkua liittyvät toimeentulotuen saantiin tai työttömyyden ja toimeentulotuen saannin kasautumiseen. Toimeentulotukipolulle sijoittui 1,5 prosenttia. Poluille, joissa koetaan toimeentulotuen saantia tai työttömyyden ja toimeentulotuen kasautumista nuoren aikuisuuden alussa, sijoittui lähes viisi prosenttia otoshenkilöistä. Polulle, jossa toimeentulotuen ja työttömyyden kasautuminen on leimallista läpi koko nuoren aikuisuuden, sijoittui runsaat neljä prosenttia. Toimeentulotuki- ja kasautumispoluilla toimeentulotuki ja kasautuminen ovat tyypillisimmät tilat.

Taustatekijöiden yhteys eri poluille päätymiseen

Perusasteen jälkeinen tutkinto selittää erityisen voimakkaasti eri syrjäytymisriskipoluille päätymistä (taulukko 5). 20-vuotiaana ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olleet päätyivät selvästi muita harvemmin polulle, jossa huono-osaisuutta ei koeta lainkaan tai se on lyhytaikaista. Vastaavasti heillä oli selvästi muita suurempi suuri riski päätyä toimeentulotuki- tai kasautumispoluille ja he sijoituivat muita useammin myös työttömyyspoluille. Koska matalaa koulutusta itsessään voi pitää syrjäytymisriskinä, voidaan tässä ryhmässä puhua huono-osaisuuden tai syrjäytymisriskien kasautumisesta.

Kotoa aikaisemmin muuttaneilla oli suurempi riski päätyä toimeentulotuki- ja kasautumispoluille. Etenkin riski päätyä polulle, jossa saadaan toimeentulotukea tai koetaan syrjäytymisriskien kasautumista nuoren aikuisuuden alussa, oli suuri. Tämä viittaa siihen, että aikaisemmin kotoa läheneet kokevat vaikeuksia etenkin alkuvaiheessa nuorta aikuisuutta.

Naiset sijoituivat miehiä useammin toimeentulotukipolulle sekä polulle, jossa työttömyyttä koetaan nuoren aikuisuuden lopussa. Kasautumispolulle päätymisessä sukupuolten välillä oli selvä ero, sillä miehet sijoittuvat useammin poluille, jossa toimeentulotuen saanti ja työttömyys kasaantuvat.⁸ Muualla kuin Suomessa syntyneet sijoittuvat harvemmin polulle, jossa ei koeta juurikaan huono-osaisuutta. Muita useammin he päätyivät toimeentulotuki- ja kasautumispoluille.

⁸ Koska aiemmassa tutkimuksessa (Sipilä & al. 2011) oli havaittu koulutuksen puuttumisen vaikutusten työttömyyteen nuorilla olevan erilaiset miehillä ja naisilla, tarkastelimme sukupuolen ja perusasteen jälkeisen tutkinnon välistä interaktiota. Interaktio ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä.

Taulukko 5. Multinomiaalinen logistinen regressioanalyysi eri poluille sijoittumisesta (odds ratio -ker-
toimet ja niiden 95 prosentin luottamusväli).¹

	Ei lainkaan tai lyhytaikaista huono- osaisuutta (1) vs. muut	Työttömyys- polku (2) vs. (1)	Työttömyyttä nuoren aikuisuuden lopussa (3) vs. (1)	Toimeentulo- tuki (4) vs. (1)	Toimeentulo- tukea tai kasautumista nuoren aikui- suuden alussa (5) vs. (1)	Kasautumis- polku (6) vs. (1)
Sukupuoli						
Mies	1	1	1	1	1	1
Nainen	1,04 (0,96–1,13)	0,86 (0,75–1,00)	1,25** (1,09–1,44)	1,77*** (1,33–2,37)	1,00 (0,85–1,17)	0,54*** (0,46–0,65)
Syntymävaltio						
Suomi	1	1	1	1	1	1
Muu maa	0,64*** (0,53–0,78)	1,03 (0,68–1,55)	1,23 (0,85–1,78)	2,49*** (1,59–3,91)	2,05*** (1,51–2,79)	1,69** (1,20–2,37)
Koulutus						
Perusasteen jälkeinen tutkinto 20-vuotiaana	1	1	1	1	1	1
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa 20-vuotiaana	0,29*** (0,26–0,32)	1,85*** (1,56–2,19)	1,96*** (1,66–2,30)	9,66*** (7,34–12,73)	3,82*** (3,25–4,47)	8,71*** (7,38–10,28)
Kotona muutto						
Asui kotona 20-vuotiaana	1	1	1	1	1	1
Muuttanut kotona 20-vuotiaana	0,58*** (0,53–0,63)	1,23** (1,06–1,42)	1,15* (1,00–1,33)	2,78*** (2,05–3,75)	3,41*** (2,87–4,04)	2,20*** (1,85–2,61)

* $p < ,05$; ** $p < ,01$; *** $p < ,001$

¹ Vasemmalta ensimmäisen sarakkeen luvut ovat erillisestä logistisesta regressioanalyysistä.

Yhteenveto ja pohdinta

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin sosioekonomisia syrjäytymisriskejä ja niiden kehittymistä nuorena aikuisuudessa moniulotteisesti matalan koulutuksen, työttömyyden ja toimeentulotuen perusteella.

Tulosten perusteella erityisesti työttömyys jossain vaiheessa nuorta aikuisuutta on varsin yleistä. Useampi kokee työttömyyttä kuin saa toimeentulotukea, mutta työttömyys on tyypillisemmin tilapäinen kokemus. Lyhyt työttömyys ei siis välttämättä tarkoita merkittävää riskiä pitkäaikaiselle työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämiselle. Työttömyyden toimeentulotuen saantia suurempi vaihtelevuus voi toisaalta osittain liittyä myös siihen, ettei aineistosta ollut mahdollista havaita piilo-työttömyyttä, jossa työtön ei ilmoitaudu työnhakijaksi.

Vaikka toimeentulotukeakin saadaan usein vain tilapäisesti, pienelle joukolle nuoria aikuisia viime-sijaiseksi ja väliaikaiseksi toimeentuloturvan muo-

doksi tarkoitettu toimeentulotuki jää hyvin pitkäaikaiseksi tulonsaantimuodoksi jo varhaisessa vaiheessa. Koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella 20-vuotiaana olleet saavat toimeentulotukea muita useammin ja pidempään. Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus puolestaan kasvaa 23-vuotiaaksi asti, mutta tämän jälkeen kovinkaan moni ei enää hanki toisen asteen tutkintoa. Tulos vastaa aikaisempia havaintoja (ks. Myrskylä 2011; 2012).

Tutkimuksessa löydettiin sekvenssianalyysin avulla kuusi syrjäytymisriskipolkua. Selvä enemmistö, lähes 80 prosenttia vuonna 1977 syntyneistä, sijoittui polulle, jossa syrjäytymisriskien kokeminen nuoren aikuisuuden aikana oli harvinaista. Runsaat 20 prosenttia sijoittui siis poluille, joille oli leimallista jonkin syrjäytymisriskin kokeminen. Noin puolella oli kyse lähinnä työttömyyden kokemisesta ja puolella joko toimeentulotuen saamisesta tai näiden syrjäytymisriskien kasautumisesta.

Erityisesti ilman perusasteen jälkeistä tutkin-

toa 20-vuotiaana olleet sijoittuvat muita useammin poluille, joissa esiintyy työttömyyttä ja toimeentulotuen saamista. Tämä pitkittäisseurannalla saatu tulos on samansuuntainen kuin aikaisemmat kouluttautumisen tärkeyttä korostaneet havainnot, jotka on saatu joko poikkileikkaustarkasteluista tai lyhyemmistä seurantajaksoista (esim. Sipilä & al. 2011; Paananen & al. 2012; Myrskylä 2012). Tämän tutkimuksen tulosten perusteella matalasti koulutetut ovat erityisesti riskissä sijoittua poluille, joissa esiintyy toistuvaa tai pitkäaikaista toimeentulotuen saamista. Myös aikaisin kotoa muuttaneet nuoret aikuiset ovat riskissä päätyä toimeentulotuki- tai kasautumispoluille sekä erityisesti polulle, jossa syrjäytymisriskiä koetaan nuoren aikuisuuden alussa. Tämä voi kertoa aikaisen kotoa muuton aiheuttamasta epävarmuudesta, joka ei välttämättä näy myöhemmissä elämänvaiheissa. Aiemmassa tutkimuksessa onkin ajateltu nuorten aikaisen kotoa muuton johtuvan Pohjoismaissa siitä, että he tietävät taloudellisen epävarmuuden olevan väliaikaista (esim. Aassve & al. 2013).

Myös muualla kuin Suomessa syntyneillä on suurempi riski päätyä toimeentulotuki- tai kasautumispoluille. Maahanmuuttajien osuus koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevista nuorista aikuisista on erityisen suuri (Myrskylä 2011; 2012). Naiset päätyvät miehiä useammin toimeentulotukipolulle, mutta harvemmin syrjäytymisriskien kasautumispolulle. Saattaa olla, että naisilla toimeentulotuen saanti on miehiä enemmän yhteydessä esimerkiksi yksinhuoltajuuteen eikä niinkään työttömyyteen. Riski päätyä työttömyyspolkuihin näyttää olevan eri ryhmien välillä paljon tasaisemmin jakautunut kuin riski päätyä toimeentulotuki- tai kasautumispoluille.

Yhteen ikäkohorttiin keskittyvän tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää suoraan koskemaan muita kohortteja. Vuoden 1977 kohortin osalta syrjäytymisriskien kehitykseen voivat vaikuttaa 1990-luvun laman jälkeen alkanut voimakas talouskasvu ja hitaamman talouskasvun vuodet 2000-luvun alussa. Toisaalta tutkimuksen tuloksiin ei ole vaikuttamassa 1990-luvun lama ja tämän hetkinen talouskriisi, jonka aikana nuorten työttömyys ja köyhyys ovat kasvaneet (Aassve & al. 2013). Myös vuoden 1977 kohortin osalta tulosten yleistettävyyttä rajoittuu niihin nuoriin aikuisiin, jotka asuivat jokaisena vuonna 18–30-vuotiaana Suomessa, jolloin esimerkiksi huono-osaisuuteen liittyvän kohonneen kuolleisuusriskin (Berg & al. 2011)

vuoksi erityisen huono-osaisia jää havaitsematta.

Yhden kokonaisen ikäluokan verran nuoria ja nuoria aikuisia on arvioitu olevan koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella (Myrskylä 2012). Tässä artikkelissa esitettyjen tulosten perusteella kyse ei kuitenkaan yleensä ole pysyvästä ulkopuolella olost. Poliittikan näkökulmasta olennaista on pysyväksi jäävän työttömyyden ja toimeentulotuen varaan jäämisen ehkäiseminen. Artikkelissa tutkitun syntymäkohortin osalta hieman yli neljä prosenttia nuorista aikuisista sijoittui tämän tyyppiselle polulle, jossa työttömyyden ja toimeentulotuen kasaantumista koetaan pitkiäkin aikoja.

Jyrki Kataisen hallituksen vuonna 2013 käynnistämän nuorisotakuun perusteella jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012). Tämän tutkimuksen tulokset korostavat perusasteen jälkeisen kouluttautumisen merkitystä. Vaikka tutkintoa vaille jääminen ei tarkoitaakaan väijäämätöntä ajautumista työttömyyteen tai toimeentulotuen varaan, se lisää tällaisille poluille päätyminen riskiä merkittävästi. Täten nuorisotakuu ja etenkin siihen kuuluva koulutustakuu ja nuorten aikuisten osaamisohjelma, joissa nuorelle järjestetään mahdollisuus suorittaa perusasteen jälkeinen tutkinto, ovat merkittäviä toimenpiteitä. Koska toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen on yleistä (Aho & Mäkiäho 2014; Myrskylä 2011), tulisi myös sitä pyrkiä ehkäisemään. Koulutuspuudokkuuteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota, koska tiedetään, että suuri osa 20-vuotiaana syrjäytyneistä on ollut 16–20-vuotiaana koulutuspoluilla suorittamatta kuitenkaan tutkintoa (Asplund & Vanhala 2014). Myös toisen asteen koulutuspaikkojen saatavuuden varmistaminen on tärkeää.

Myös ennaltaehkäisevän työn roolia on korostettu paljon nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Viimeaikaisissa selvityksissä on painotettu mm. lasten, nuorten ja perheiden ongelmien ennaltaehkäisyn painopisteen siirtämistä mahdollisimman varhaiseen vaiheeseen sosiaali- ja terveystalvelujärjestelmää kehitettäessä (ks. Notkola & al. 2013; Ristolainen & al. 2013; Sipilä & Österbacka 2013). Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, kuinka perhetausta vaikuttaa nuorten ja nuorten aikuisten hyvinvointiin (esim. Kauppinen & al. 2014; Kestilä 2008; Paananen & al. 2012; Sipilä & al. 2011). Täten syrjäytymisriski-

en juuret voivat olla yksilön elämänkaaren varhaisemmissa vaiheissa.

On yhä suurempi tarve pitkittäistarkasteluille, joissa perehdytään nuorten aikuisten sosioekonomiseen liikkuvuuteen ja liikkuvuutta selittäviin tekijöihin. Tähän on olemassa aikaisempaa parempia aineistoja ja tilastollisia menetelmiä. Yhteiskunnan ulkopuolisuuden tarkastelussa tulee keskittyä huono-osaisuuden kasautumiseen pitkällä

aikavälillä ja myös muihin kuin koulutukseen tai työmarkkinoihin liittyviin mittareihin. Huomioita tulisi kiinnittää esimerkiksi siihen, mitä muita sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia on niillä nuorilla aikuisilla, joiden työttömyys tai toimeentulo-ongelmat pitkittyvät. Toisaalta tärkeää on myös etsiä tekijöitä, jotka auttavat siirtymään pois huono-osaisuus- tai syrjäytymispoluilta.

Saapunut 23.1.2015
Hyväksytty 13.4.2015

KIRJALLISUUS

- Aasve, Arnstein & Cottini, Elena & Vitali, Agnese: Youth prospects in a time of economic recession. *Demographic Research* 29 (2013), 949–962.
- Aho, Simo & Mäkiäho, Ari: Toisen asteen koulutuksen läpäisy ja keskeyttäminen. Vuosina 2001 ja 2006 toisen asteen opinnot aloittaneiden seurantatutkimus. Raportit ja selvitykset 2014:8. Helsinki: Opetushallitus, 2014.
- Aisenbrey, Silke & Fasang, Anette, Eva: New Life for Old Ideas: The “Second Wave” of Sequence Analysis Bringing the “Course” Back Into the Life Course. *Sociological Methods & Research* 38 (2010): 3, 420–462.
- Asplund, Rita & Vanhala, Pekka: Nuorten työllisyydestä ja työttömyydestä hyvin vaihteleva kuva. ETLA Muistio No 19, 2013. <http://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-19.pdf> (luettu 28.4.2015)
- Asplund, Rita & Vanhala, Pekka: Peruskoulutodistuksen varassa olevien nuorten polut työelämään - 2000-luvun alussa peruskoulun päättäneiden kokemuksia. ETLA Muistio No 23, 2014. <http://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-23.pdf> (luettu 28.4.2015)
- Bell, David, N., F. & Blanchflower, David, G.: Young people and the Great Recession. *Oxford Review of Economic Policy* 27 (2011): 2, 241–267.
- Berg, Noora & Huurre, Taina & Kiviruu, Olli & Aro, Hillevi: Nuoruusiän huono-osaisuus ja sen kasautumisen yhteys kuolleisuuteen. *Seurantatutkimus 16-vuotiaista nuorista. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 48 (2011): 3, 168–181.
- Brzinsky-Fay, Christian, & Kohler, Ulrich: New developments in sequence analysis. *Sociological Methods & Research* 38 (2010): 3, 359–364.
- Brzinsky-Fay, Christian & Kohler, Ulrich & Luniak, Magdalena: Sequence analysis with Stata. *The Stata Journal* 6 (2006): 4, 435–460.
- Burchardt, Tania & Le Grand, Julian & Piachaud, David: Introduction. S. 1–12. In J. Hills, John & J. Le Grand, Julian & Piachaud, David (toim.): *Understanding Social Exclusion*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Bäckman, Olof & Nilsson, Anders: Pathways to Social Exclusion – A Life-Course Study. *European Socio-*
- logical Review* 27 (2011): 1, 107–123.
- Furlong, Andy & Cartmel, Fred: *Young People and Social Change: New Perspectives*. Buckingham: Open University Press, 2007.
- Haapola, Ilkka: Köyhyyden kynnyksellä. Toimeentulotuen dynamiikka 1990-luvun Suomessa. Helsinki: Kela, 2004.
- Hannikainen-Ingman, Katri & Hiilamo, Heikki & Honkanen, Pertti & Kuivalainen, Susan & Moisio, Pasi: Perus- ja vähimmäisturvan yleisyys ja päällekkäisyys 2000–2009. *Nettityöpapereita* 33/2012. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 2012. <https://helsinki.fi/bitstream/handle/10138/29197/Nettityopapereita33.pdf> (luettu 28.4.2015)
- Hannikainen-Ingman, Katri & Kuivalainen, Susan & Sallila, Seppo: Toimeentulotuen asiakkaiden elinolot ja hyvinvointi. S. 81–114. Teoksessa Kuivalainen Susan (toim.): *Toimeentulotuki 2010-luvulla. Tutkimus toimeentulotuen asiakkuudesta ja myöntämiskäytännöistä*. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 2013.
- Heikkilä, Matti: Köyhyys ja huono-osaisuus hyvinvointivaltiossa. Tutkimus köyhyydestä ja hyvinvoinnin puutteiden kasautumisesta Suomessa. Helsinki: Sosiaalihuolto, 1990.
- Heinz, Walter, R.: *Youth Transitions in an Age of Uncertainty*. S. 3–13. Teoksessa Furlong, Andy (toim.), *Handbook of Youth and Young Adulthood*. London: Routledge, 2009.
- Järvinen, Tero & Vantaja, Markku: Nuoret koulutus- ja työmarkkinoilla. Helsinki: Nuorisosaain neuvottelukunta, 2005. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisosaain_neuvottelukunta/julkaisut/uuut_tutkimukset/Nuoret_koulutus_ja_tyomarkkinoilla.pdf (luettu 28.4.2015)
- Järvinen, Tero & Vantaja, Markku: Koulupudokkaiden työurat. Vuosina 1985 ja 1995 koulutuksen ja työn ulkopuolella olleiden nuorten urapolkujen vertailua. *Yhteiskuntapolitiikka* 78 (2013): 5, 509–519.
- Kainulainen, Sakari: Huono-osaisuuden kasautuminen ja pitkittyminen Suomessa 1970–2000. *Yhteiskuntapolitiikka*, 71 (2006): 4, 373–386.
- Karvonen, Sakari & Kestilä, Laura: Nuorten aikuisten syrjäytymisvaaraan liittyvä huono-osaisuus. S. 160–

177. Teoksessa Vaarama, Marja & Karvonen, Sakari & Kestilä, Laura & Moisio, Pasi & Muuri, Anu (toim.): *Suomalaisten hyvinvointi 2014*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2014.
- Kauppinen, Timo M. & Angelin, Anna & Lorentzen, Thomas & Bäckman, Olof & Salonen, Timo & Moisio, Pasi & Dahl, Espen: Social background and life-course risks as determinants of social assistance receipt among young adults in Sweden, Norway and Finland. *Journal of European Social Policy*, 24 (2014): 3, 273–288.
- Kauppinen, Timo M. & Karvonen, Sakari: Nuorten aikuisten toimeentulo-ongelmat. S. 76–95. Teoksessa Moisio, Pasi & Karvonen, Sakari & Simpura, Jussi & Heikkilä, Matti (toim.): *Suomalaisten hyvinvointi 2008*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 2008.
- Kauppinen, Timo M. & Moisio, Pasi & Mukkila, Susanna: Toimeentulotuen saamisen toistuvuus ja etuuksien päällekkäisyys. S. 37–55. Teoksessa Kuivalainen, Susan (toim.): *Toimeentulotuki 2010-luvulla*. Tutkimus toimeentulotuen asiakkuudesta ja myöntämiskäytännöistä. Helsinki: Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos, 2013.
- Kestilä, Laura: *Pathways to health: Determinants of Health, Health Behaviour and Health Inequalities in Early Adulthood*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 2008.
- Kuivalainen, Susan: Toimeentulotuen alikäytön laajuus ja merkitys. *Yhteiskuntapolitiikka*, 72 (2007): 1, 49–56.
- Lorentzen, Thomas & Angelin, Anna & Dahl, Espen & Kauppinen, Timo & Moisio, Pasi & Salonen, Tapio: Unemployment and economic security for young adults in Finland, Norway and Sweden: From unemployment protection to poverty relief. *International Journal of Social Welfare*, 23 (2014): 1, 41–51.
- Myrskylä, Pekka: Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu. Työ ja yrittäjyys 12/2011. Helsinki, 2011.
- Myrskylä, Pekka: Hukassa. Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA analyysi 19/2012. Helsinki: Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA, 2012.
- Notkola, Veijo & Pitkänen, Sari & Tuusa, Matti & Ala-Kauhaluoma, Mika & Harkko, Jaakko & Korkeamäki, Johanna & Lehikoinen, Tuula & Lehtoranta, Pirjo & Puumalainen, Jouni (kuntoutussäätiö) & Ehrling, Leena & Hämäläinen, Juha & Kankaanpää, Eila & Rimpelä, Matti & Vornanen, Riitta (konsortioikumppanit): *Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia?* Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013. Helsinki: Eduskunta, 2013.
- Paananen, Reija & Ristikari, Tiina & Merikukka, Marjo & Rämö, Antti & Gissler, Mika: Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987-tutkimusaineiston valossa. Raportti 52. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2012.
- Palola, Elina & Hannikainen-Ingman, Katri & Karjalainen, Vappu: Nuorten syrjäytymistä on tutkittava pintaa syvemmin. *Yhteiskuntapolitiikka* 77 (2012): 3, 310–315.
- Rintala, Taina & Karvonen, Sakari: Koetun huonon osaisuuden kasautuminen erilaisissa kuntatyypeissä. *Yhteiskuntapolitiikka*, 68 (2003): 5, 454–464.
- Ristolainen, Heidi & Varjonen, Sampo & Vuori, Jukka: Mitä tiedämme politiikkatoimien vaikuttavuudesta lasten ja nuorten syrjäytymisen sekä hyvinvointierojen vähentämisessä? Poliittikkatoimien vaikuttavuuden tieto- ja arviointikatsaus. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 2/2013. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 2013.
- Saikka, Peppi & Kestilä, Laura & Karvonen, Sakari: Työttömien ja työllisten koettu hyvinvointi toimintavalmiuksien viitekehityksessä. S. 118–143. Teoksessa Vaarama, Marja & Karvonen, Sakari & Kestilä, Laura & Moisio, Pasi & Muuri, Anu (toim.): *Suomalaisten hyvinvointi 2014*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2014.
- Shanahan, Michael: Pathways to Adulthood in Changing Societies: Variability and Mechanisms in Life Course Perspective. *Annual Review of Sociology* 26 (2000), 667–692.
- Sipilä, Jorma & Österbacka, Eva: Enemmän ongelmien ehkäisyä, vähemmän korjailua? Perheitä ja lapsia tukevien palvelujen tulokellisuus ja kustannusvaikuttavuus. Valtiovarainministeriön julkaisuja 11/2013. Helsinki: Valtiovarainministeriö, 2013.
- Sipilä, Noora & Kestilä, Laura & Martikainen, Pekka: Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen: mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? *Yhteiskuntapolitiikka* 76 (2011): 2.
- Taylor-Gooby, Peter (toim.): *New Risks, New Welfare: The Transformation of the European Welfare State*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Työ- ja elinkeinoministeriö: Nuorten yhteiskuntatutkimus 2013. TEM raportteja 8/2012. Työllisyys- ja yrittäjyysosasto. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 2012.

ENGLISH SUMMARY

Ilari Ilmakunnas & Timo M. Kauppinen & Laura Kestilä: Accumulation of socio-economic risk factors of social exclusion among young adults born in 1977 (Sosioekonomisten syrjäytymisriskien kasautuminen vuonna 1977 syntyneillä nuorilla aikuisilla)

Previous research focusing on social exclusion among young adults in Finland has mainly concentrated on individuals who are not in education or in employment. Moreover, only a small number of studies have used a long follow-up period. In this study, young adults are followed annually throughout young adulthood. This study examines the prevalence, persistence and accumulation of unemployment, social assistance reciprocity, low education and exclusion from education and the labour market among young adults aged 18–30. The analysis also takes in unemployment and social assistance reciprocity trajectories and low education, early move out of parental home, country of birth and sex as their determinants.

We used longitudinal register-based data with a 25% sample of those young adults who were born in 1977. The data includes 15,611 individuals living from age 18 to 30 in Finland and 15,687 living from age 20 to 30

in Finland. The risks of social exclusion were described with transition tables and sequence analysis, and the trajectories constructed with sequence analysis were explained using multinomial logistic regression.

The results indicate that experiences of unemployment are rather common at some point during young adulthood. Unemployment is more volatile than social assistance reciprocity. For some young adults, social assistance becomes a prolonged source of income. Based on the sequence analysis, six trajectories were constructed. Most young adults, 80%, have a trajectory with only rare experiences of unemployment or social assistance. Especially young adults without a degree from post-compulsory education end up on trajectories characterized by unemployment or social assistance reciprocity. Those who have left their parental home at a young age or who were born in another country are also more likely to end up on trajectories that include experiences of social assistance reciprocity or accumulation of unemployment and social assistance.

Keywords: social exclusion, young adults, sequence analysis.